

Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc
Str. Alecu Russo, nr.13-19, et.5, ap.11, sector 2, București, 020 522

Telefon: +40 21 316 7565 / +40 21 316 7557

Fax: +40 21 316 7552

Web: www.crimelecomunismului.ro

E-mail: office@iiccr.ro

Percepția actuală asupra comunismului – rezultatele studiului din Octombrie 2010

Preambul

Sondajul de față reprezintă a doua etapă a parteneriatului dintre IICCMER și CSOP care are drept obiectiv elaborarea unei strategii de politici publice pentru o educație democratică, fundamentată pe cunoașterea și asumarea trecutului comunist.

Percepția generală

Sondajul confirmă și accentuează rezultatele cercetării desfășurate în luna august 2010. Percepția pozitivă asupra trecutului comunist, așa cum reiese din rezultatele statistice, se manifestă pe paliere multiple: caracterizarea generală a experienței istorice în sine, interpretarea rolului statului în raport cu societatea, aprecierea asupra instalării regimului comunist în România, situarea specifică față de problema suferinței în perioada comunistă și absența unei atitudini pozitive majoritare față de problema accesului la arhivele Securității și legea lustrăției.

Merită accentuat că rezultatele sondajului semnaleză că un procentaj semnificativ din respondenți consideră important accesul la dosarele fostei Securități și proiectul legii lustrăției. Totodată, o secțiune dominantă din eșantionul analizat consideră necesare despăgubirile din partea statului român pentru victimele regimului comunist. Cercetarea scoate în evidență necesitatea formulării unor noi reglementări asupra pensiilor foștilor demnitari comuniști și responsabililor Securității. Pe de altă parte, există un interes limitat legat de interzicerea simbolurilor regimului comunist. Rezultatele sondajului în chestiuni ce țin de dosarele Securității, lustrăția, despăgubirile pentru victime și pensiile responsabililor aparatului represiv și/sau decizional comunist accentuează necesitatea clarificării politicilor statului român pe aceste subiecte care suscită interes deosebit din partea populației.

Astfel, 44% dintre cei intervievați afirmă despre comunism că a fost o idee bună, dar prost aplicată, în vreme ce în luna august 47% afirmă același lucru. Diferența procentuală nu este semnificativă din punct de vedere statistic, astfel încât nu putem spune că se înregistrează o scădere clară a percepției din punctul de vedere menționat. În plus, la fel ca la sondajul anterior, mai mult de 1 din 8 români este de părere, legat de comunism, că a fost o idee bună și care a fost și bine aplicată. În fine, mai puțin de 30% afirmă că a fost o idee greșită, procentaj similar cu cel de 27% care afirmă același lucru în august.

Românii favorizează o perspectivă etatistă: aproape 3 din 4 români (72%) consideră că statul ar trebui să asigure locuri de muncă; 1 din 2 crede că statul ar trebui să se ocupe de planificarea economică; 44% că ar trebui să repartizeze locuințe.

Confirmând tendința de a percepe pozitiv perioada de dinainte de 1989, la întrebarea dacă instalarea regimului comunist în România la sfârșitul celui de-al doilea război mondial a fost un lucru bun sau un lucru rău, românii răspund în mod egal (38%) că a fost un lucru pozitiv, respectiv unul negativ.

Referitor la rolul hotărâtor în instalarea regimului comunist în România, 1 din 2 români (48%) crede că acest rol a aparținut Uniunii Sovietice, în vreme ce doar 17% sunt de părere că decisiv a fost contribuția Partidului Comunist din România.

Chiar dacă, după cum arătam mai sus, o proporție egală dintre români consideră că instaurarea regimului comunist a fost un lucru rău, respectiv un lucru bun, 71% apreciază, de asemenea, că șefii regimului comunist beneficiau de privilegii în comparație cu restul populației, în vreme ce doar 8% spun că acest lucru nu se întâmpla.

Fiind mai mult decât o simplă nostalgie față de regimul comunist, atitudinea populației poate fi explicată prin experiențe și percepții individuale dublate de atitudini politice legate de relația dintre individ, stat și societate. Așa cum am menționat în analiza rezultatelor din septembrie, trebuie luate în calcul și elemente extrem de importante precum ar fi situația economică actuală și dificultățile generate de aceasta. Tendința de idealizare a „socialismului de stat” poate fi explicată și prin percepția specifică a rolului statului, care este văzut drept unul asistențial, paternalist. Astfel, nu surprinde faptul că un procentaj semnificativ consideră drept pozitivă instalarea regimului comunist.

Represiunea comunistă

La întrebarea dacă respondentul sau cineva din familia sa au avut de suferit de pe urma regimului comunist, 10% dintre români spun că au avut de suferit: 2%, ei înșiși, 3% atât ei cât și altcineva din familia lor și 5%, altcineva din familia lor. Dintre cei 10% care au spus că au avut de suferit, cei mai mulți au menționat privațiunile materiale (28%), apoi limitarea libertății de expresie (24%) și discriminarea profesională pe criterii sociale, politice (23%).

Instituțiile implicate în repressiunea politică din timpul regimului comunist au fost indicate ca fiind Securitatea (63%), Miliția (37%) și Partidul Comunist (35%), în vreme ce doar 2% au menționat în mod spontan (variantea nu apărea în lista de răspunsuri posibile) că nu a existat repressiune politică în perioada regimului comunist.

Datele actualului sondaj, considerate împreună cu cele din septembrie, scot în evidență importanța utilizării publice a istoriei pentru sublinierea dimensiunii reale a experiențelor individuale și colective în perioada comunistă. Pe lângă procentajul scăzut de respondenți care consideră că au avut de suferit în timpul regimului dictatorial, 94% nu par să recunoască categoriile sociale considerate ‘dușmănoase’ de partidul comunist drept valabile pentru membri ai propriei familii.

Problema dosarelor Securității, a legii lustrației

Precum sondajul anterior, actualele rezultate oferă posibilitatea unor concluzii clare asupra necesității de a aprofunda și clarifica politicile publice legate de arhivele Securității, lustrație, legea pensiilor foștilor demnitari și a responsabililor din Securitate și despăgubirile pentru victimele regimului comunist.

Este confirmată, în acest etapă a cercetării, importanța mai degrabă scăzută a problemei accesului la dosarele Securității: 37% spun că această problemă este importantă sau foarte importantă (40% considerau același lucru în august), în vreme ce 52% spun că problema accesului la dosare este puțin sau foarte puțin importantă (49% au menționat același lucru în august). Trebuie subliniat că, din nou, variația procentuală nu este una semnificativă din punct de vedere statistic.

În ceea ce privește legea lustrației, atitudinea este apropiată de cea față de accesul la dosarele Securității: doar 31% din totalul respondenților consideră că adoptarea unei legi a lustrației este importantă sau foarte importantă, 52% afirmând că este puțin sau deloc importantă.

Dintre cei 31% care au spus că adoptarea unei legi a lustrației este importantă, cei mai mulți (56%) cred că legea ar trebui să se aplice foștilor lideri PCR la nivel național sau local, următoarea categorie fiind cea a responsabililor Securității, menționată de 52% dintre respondenți. A treia categorie este cea a miniștrilor și conducătorilor de instituții administrative la nivel central și local (42%). Eventualele efecte ale unei legi a lustrației sunt considerate a fi pozitive de către 1 din 4 români (26%), în vreme ce un procentaj similar (24%) cred că o asemenea lege nu va avea niciun efect, iar 6%, că ea va avea efecte negative. În fine, există și un procentaj de 5% dintre respondenți care au spus că nu sunt de acord cu o lege a lustrației.

Măsuri reparatorii

În ceea ce privește despăgubirile acordate de către stat victimelor regimului comunist, aproape jumătate dintre respondenți (48%) consideră că ar trebui să existe astfel de despăgubiri, în timp ce 27% se opun ideii. Dintre cei care au afirmat că sunt de acord cu despăgubirea victimelor regimului comunist, aproape jumătate (47%) cred că acest lucru trebuie decis de instanțe judecătorești, iar 42%, că despăgubirile ar trebui limitate printr-o hotărâre a Guvernului sau Parlamentului.

La întrebarea dacă ar trebui reduse pensiile foștilor demnitari comuniști, respectiv ale foștilor membri ai Securității, cei mai mulți respondenți (44%, în cazul foștilor membri ai PCR, 41% în cazul foștilor membri ai Securității) consideră că pensiile ar trebui să fie reduse la nivelul pensiei medii din România, 15%, respectiv 16%, pe cele două categorii, că ar trebui să fie reduse astfel încât să nu depășească dublul pensiei medii, iar 14%, respectiv 11%, că ar trebui ca pensiile celor două categorii să rămână așa cum sunt, restul indicând alte variante sau nerăspunzând.

Doar 28% cei chestionați s-au declarat de acord cu interzicerea folosirii publice a simbolurilor regimului comunist, în vreme ce 44% nu sunt de acord cu interzicerea lor în public.

Concluzii

Rezultatele prezentului studiu confirmă datele obținute în cadrul cercetării anterioare, efectuate în luna august. Se poate concluziona că românii au în bună măsură o poziție ambivalentă față de perioada comunistă și ceea ce a însemnat aceasta: deși cei mai mulți dintre români cred că a existat o formă de represiune, că liderii regimului au beneficiat de privilegii, că victimele regimului comunist ar trebui să fie despăgubite, cei mai mulți dintre ei consideră că venirea la putere a regimului comunist a fost un lucru pozitiv, comunismul a reprezentat o idee bună, iar problema dosarelor și a lustrației nu au sprijin majoritar.

Din analiza celor două sondaje reiese la nivelul populației că tendința unei viziuni pozitive asupra perioadei comuniste reflectă atât o evaluare a situației economice prezente, nostalgia față de perioada comunistă, dar și interpretarea rolului statului drept unul asistențial. O asemenea apreciere trebuie raportată la faptul că populația nu a avut și nu are decât un acces limitat la acele informații de natură să clarifice responsabilitățile, crimele și abuzurile din perioada comunistă. Percepția asupra regimului comunist este explicabilă și prin suprapunerea dimensiunilor politică și economică ale vieții cotidiene în comunism.

Pe lângă datoria instituțiilor statului și a mass-mediei din România de a promova un tip de discurs complex, nuanțat și responsabil asupra trecutului comunist, este imperativ ca statul român să urmeze politici clare și coerente pe probleme punctuale legate de dictatura partidului-stat: arhivele Securității, lustrație, despăgubiri, legea pensiilor foștilor demnitari și a responsabililor din Securitate sau memorializarea intervalului istoric marcat de regimul comunist.

Metodologie

Eșantionul a fost unul național reprezentativ pentru populația în vârstă de 15 ani și peste. Selecția gospodăriilor și a persoanelor intervievate a fost una aleatoare. Au fost intervievate 1.123 persoane.

Eroarea de reprezentativitate este de 2,9%, cu o probabilitate de 0,95.

Interviurile au fost realizate pe bază de chestionar standardizat, față în față, la domiciliul persoanelor intervievate. Datele au fost culese în cadrul omnibusului CSOP în perioada 22 octombrie – 1 noiembrie 2010.

Datele au fost validate și ponderate în funcție de sex, vârstă, naționalitate, domiciliu și regiune pe baza datelor INS.